

Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.

(na podstawie wyników Badania budżetów gospodarstw domowych)

28.06.2024 r.

6,6%

Zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych w 2023 r.

Rok 2023 przyniósł wyraźny wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego (o 2 p. proc. do 6,6% osób w gospodarstwach domowych). Zasięg ubóstwa relatywnego pozostał na podobnym poziomie co rok wcześniej (12,2% - minimalny wzrost o 0,5 p. proc.). Natomiast spadł zasięg ubóstwa ustawowego (o ok. 2 p. proc. do 4,1%) przy takich samych progach tego rodzaju ubóstwa jak rok wcześniej. Zmiany te nastąpiły po okresie wysokiej inflacji w roku 2022 i w czasie jej stopniowego ograniczania w roku 2023.

Granice i zasięg ubóstwa ekonomicznego

GUS regularnie, co rok, oblicza i publikuje wskaźniki dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego (tzw. stopy ubóstwa) w Polsce opierając się na wynikach Badania budżetów gospodarstw domowych. Prezentowane wskaźniki są danymi średniorocznymi¹. W obliczeniach uwzględnione zostały trzy różne progi (granice) ubóstwa: granica ubóstwa skrajnego, relatywnego oraz tak zwana ustawowa granica ubóstwa. Za ubogie uznane zostały osoby żyjące w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków² był niższy od przyjętych progów ubóstwa.

- Podstawę wyznaczania granicy ubóstwa skrajnego stanowi minimum egzystencji szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Kategoria minimum egzystencji wyznacza bardzo niski poziom zaspokojenia potrzeb. Konsumpcja poniżej tego poziomu utrudnia przeżycie i stanowi zagrożenie dla psychofizycznego rozwoju człowieka³. W 2023 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 6,6%, czyli o 2 p. proc. więcej niż rok wcześniej.

- Poziom tzw. ustawowej granicy ubóstwa odpowiada wartościom kwot, które zgodnie z obowiązującymi przepisami (tzn. Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴ i stosownymi rozporządzeniami do niej) uprawniają do ubiegania się o świadczenie pieniężne z pomocy społecznej. W 2023 r. zasięg ubóstwa ustawowego wyniósł 4,1%, czyli o ok. 2 p. proc. mniej niż rok wcześniej. Jednak trzeba podkreślić, że granice tego ubóstwa nie były podnoszone w 2023 r.

- Zastosowanie relatywnej granicy ubóstwa na poziomie 50% kwoty, którą średnio w miesiącu wydają gospodarstwa domowe⁵ w Polsce, umożliwia wyodrębnienie tych gospodarstw i osób, których poziom konsumpcji znacząco odbiega od poziomu przeciętnego. Zarówno w 2023 r., jak i w 2022 r. stopa ubóstwa relatywnego kształtowała się na podobnym poziomie - ok. 12% (12,2 % w 2023 r. i 11,7% w 2022 r.).

Jak wskazują wyniki badania budżetów gospodarstw domowych, zaobserwowany w 2023 r. wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego rok do roku miał miejsce w sytuacji poprawy przeciętnej

W 2023 roku, zasięg ubóstwa skrajnego wyraźnie wzrósł, przy podobnym jak w roku 2022 zasięgu ubóstwa relatywnego. Zmalał natomiast zasięg ubóstwa ustawowego.

¹ Prezentowanie wskaźniki zasięgu (stopy) ubóstwa i sfery niedostatku są wyznaczane na podstawie wyników czterocznego Badania budżetów gospodarstw domowych, w związku z czym reprezentują uśredniony poziom zjawiska dla okresu obejmującego cały rok.

² Wydatki obejmują również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego, jak również fundusz remontowy.

³ Informacje dotyczące minimum egzystencji dostępne są na stronie Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych: [O minimum socjalnym i minimum egzystencji - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych \(ipiss.com.pl\)](#) oraz [Wysokość minimum egzystencji - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych \(ipiss.com.pl\)](#)

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, 2270, Dz. U. z 2022 r. poz. 1, 66, 1079.

⁵ W przeliczeniu na jednostkę ekwiwalentną, z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD, zgodnie z którą wagę 1 przypisuje się pierwszej osobie w gospodarstwie domowym w wieku 14 lat i więcej; wagę 0,7 – każdej następnej osobie w tym wieku; wagę 0,5 – każdemu dziecku w wieku poniżej 14 lat.

sytuacji dochodowej gospodarstw domowych (w ujęciu nominalnym i realnym)⁶. Jednak w tym czasie zaobserwowano też spadek poziomu wydatków w ujęciu realnym⁷. Dodatkowo trzeba wspomnieć, co może wydawać się zaskakujące, że w 2023 r. spadła też (rok do roku) wartość odsetka złych lub raczej złych ocen subiektywnych sytuacji materialnej wśród ogółu gospodarstw domowych (z ok. 6% do ok. 5% gospodarstw domowych)⁸. Należy jednak mieć na uwadze, że kierunek zmian subiektywnej oceny sytuacji materialnej nie musi iść w parze z kierunkiem zmian w zasięgach ubóstwa ekonomicznego. Są to miary o innym charakterze. Z przeprowadzonej analizy wynika, że bardzo złą lub raczej złą sytuację materialną gospodarstwa domowego deklarowały w badaniu, choć nieco rzadziej, także osoby znajdujące się powyżej progu ubóstwa, a na dobrą lub raczej dobrą sytuację – również osoby znajdujące się poniżej progu ubóstwa.⁹ Warto dodać, że podobne okoliczności (z wyjątkiem wysokiej inflacji jaka miała miejsce w 2023 r., jak i w okresie poprzedzającym¹⁰) towarzyszące wzrostowi rok do roku zasięgu ubóstwa skrajnego wystąpiły też w 2018 r.

UWAGA. Dane za lata 2021-2023 w całym opracowaniu zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, uwzględniając dodatkowo strukturę ludności według wieku i płci (obok stosowanych także uprzednio: rozróżnienia na miasto i wieś oraz wielkości gospodarstwa domowego), w związku z czym nie są one wprost porównywalne z analogicznymi danymi za lata wcześniejsze. W związku z uaktualnionym uogólnieniem wyniki za lata 2021-2022 różnią się od wcześniej publikowanych.

Zmiany zasięgu ubóstwa ekonomicznego w latach 2010–2023¹¹

Przebieg zmian zasięgów poszczególnych rodzajów ubóstwa ekonomicznego w Polsce w latach 2010-2023 był różnorodny (Wykres 1).

W przypadku ubóstwa skrajnego, w latach 2010-2015 jego zasięg wynosił ok. 6-7% osób w gospodarstwach domowych, a od 2016 do 2022 roku włącznie – ok. 4-5%. W 2023 roku wzrósł on jednak wyraźnie do 6,6%.

Stopa ubóstwa relatywnego w latach 2010-2015 kształtowała się na poziomie 16-17%. W latach 2016-2019 wartość wskaźnika ubóstwa relatywnego spadła do 13-14%. Od 2020 do 2023 roku w ubóstwie relatywnym żyło ok. 12% osób w gospodarstwach domowych (w 2023 r. – 12,2%).

Z kolei zasięg tzw. ubóstwa ustawowego od 2010 do 2012 wynosił ok. 7%. W 2013 roku stopa ubóstwa ustawowego wyraźnie wzrosła do ok. 13% i w latach 2013-2016 utrzymywała się na poziomie 12-13%. W kolejnych latach zasięg ubóstwa ustawowego malał aż do 4,1% w 2023 roku.

Tylko w przypadku zasięgu ubóstwa ustawowego, wystąpiła tendencja spadkowa w ostatnich latach, aż do 2023 roku.

⁶ Patrz: Informacja sygnałna: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2023-r-w-swietle-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,3,23.html>

⁷ Patrz: Informacja sygnałna -jak wyżej.

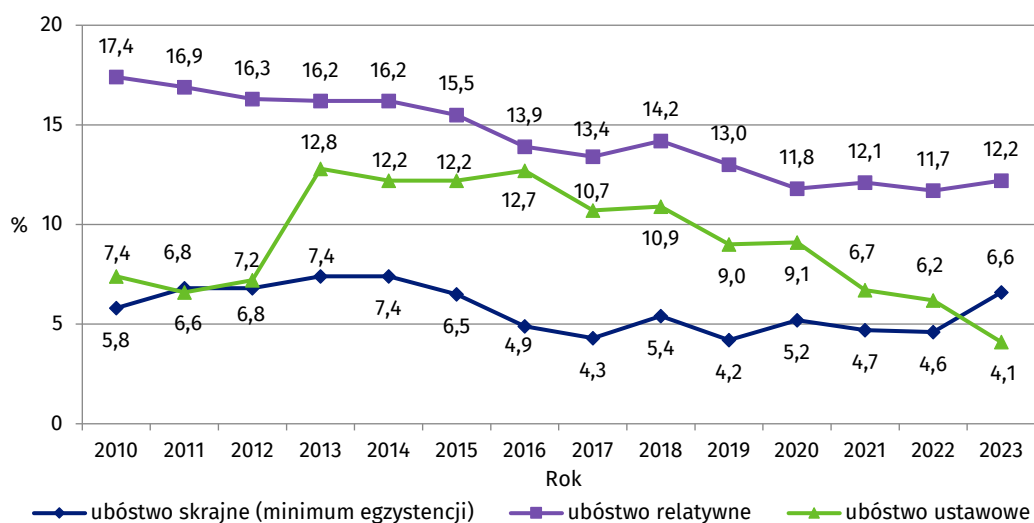
⁸ Patrz : <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2023-r-w-swietle-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,3,23.html>

⁹ Podobne zjawiska towarzyszące wzrostowi zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce miały miejsce w 2018 r.

¹⁰ Co tym bardziej ma znaczenie ponieważ badanie budżetów gospodarstw domowych wskazuje że gospodarstwa najbardziej w znacznym stopniu zmuszone były korzystać ze swoich oszczędności lub pożyczek czy kredytów.- patrz: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2023-r-w-swietle-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,3,23.html>

¹¹ Prezentowane dane dotyczące zasięgu ubóstwa oparte są na wynikach Badania budżetów gospodarstw domowych prowadzonego metodą reprezentacyjną. Podobnie jak w przypadku każdego innego badania reprezentacyjnego, dane z tego badania obarczone są błędami zarówno o charakterze nielosowym jak i losowym. Dlatego też, przy interpretacji danych, w tym przy analizie dynamiki zasięgów ubóstwa ekonomicznego, należy zachować ostrożność i brać pod uwagę m.in. wartości błędów standardowych przy formułowaniu wniosków. Zwłaszcza w przypadku niewielkich różnic wartości wskaźników zasięgu ubóstwa między analizowanymi latami, nie można jednoznacznie określić, czy wynikają one z rzeczywistej zmiany, czy są wynikiem błędu pomiarowego. Wartości błędów standardowych zostały zamieszczone w Aneksie do niniejszej informacji sygnałnej.

Wykres 1. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2010–2023 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

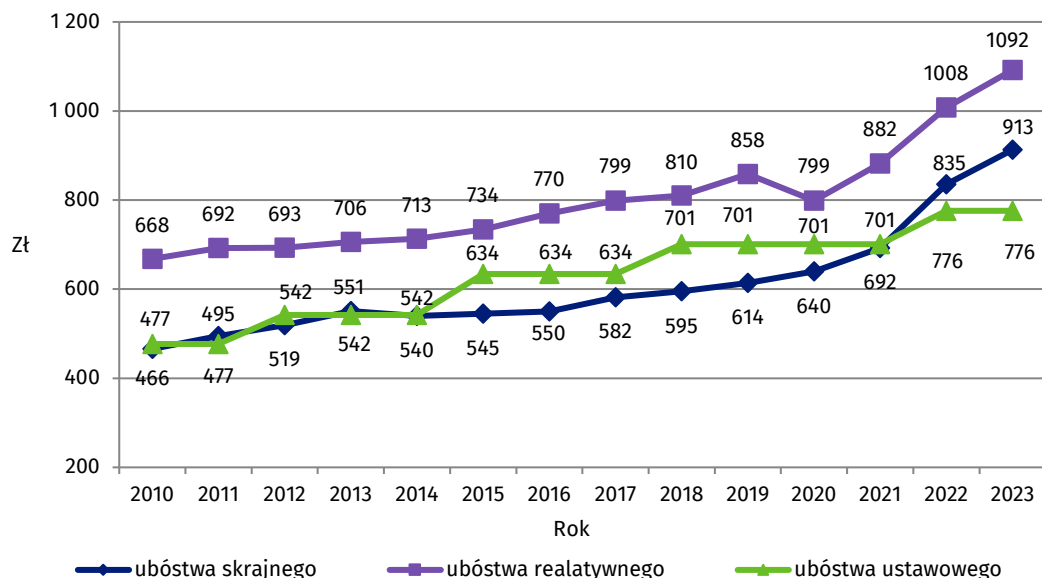
Zmiany w zasięgu ubóstwa ekonomicznego zależą zarówno od zmian sytuacji materialnej gospodarstw domowych mierzonych poziomem ich wydatków, jak również od wartości stosowanych progów ubóstwa (Wykresy 2 i 3).

Poziom granic ubóstwa skrajnego zależy od cen artykułów i usług konsumpcyjnych wchodzących w skład koszyka służącego do obliczania przez IPISS minimum egzystencji¹².

Wartość progów ubóstwa relatywnego zależy od poziomu przeciętnych wydatków ogółu gospodarstw domowych w kraju (stanowi ona 50% średnich wydatków)¹³.

Zasięgi ubóstwa ekonomicznego zależą od sytuacji materialnej gospodarstw domowych i przyjętych granic ubóstwa. W przypadku ubóstwa ustawowego w 2023 r. jego progi były takie same jak rok wcześniej, w odróżnieniu od progów ubóstwa skrajnego i relatywnego, których poziom wzrósł.

Wykres 2. Granice (progi) ubóstwa^a dla gospodarstw 1-osobowych w latach 2010–2023

^a Średnio w miesiącu w IV kwartale.

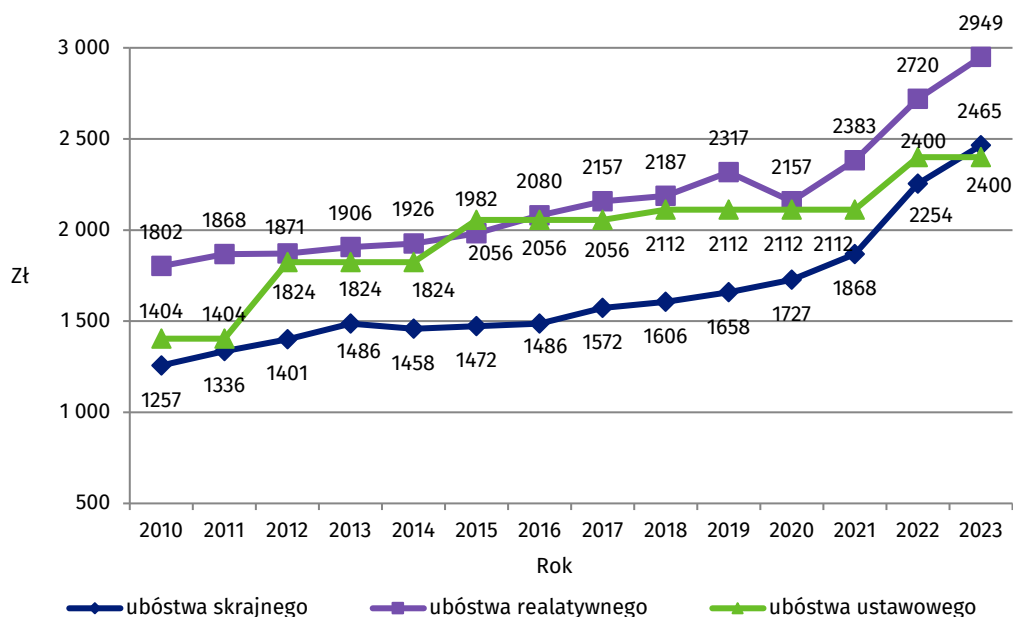
Z kolei zmiany wartości granic tzw. ubóstwa ustawowego wynikają z decyzji dotyczących wysokości progów dochodowych uprawniających do ubiegania się o świadczenie pieniężne. Progi te zmieniają się w okresach kilkuletnich. Do końca września 2012 r. obowiązywały progi ustalone jeszcze w 2006 r. Kolejne trzy okresy w których obowiązywały takie same granice ubóstwa ustawowego obejmowały: (1) październik 2012 r. – wrzesień 2015 r.; (2) październik

¹² W zaokrągleniu do pełnych złotych, granica ubóstwa skrajnego dla jednoosobowego gospodarstwa (średnio w miesiącu) wyniosła w I kwartale 2023 r. – 888 zł, w II kw. – 918 zł, w III – 909 zł, a w IV – 913 zł.

¹³ W zaokrągleniu do pełnych złotych, granica ubóstwa relatywnego dla jednoosobowego gospodarstwa (średnio w miesiącu) wyniosła w I kwartale 2023 – 990 zł, w II kw. – 1041 zł, w III – 1068 zł, a w IV – 1092 zł.

2015 r. – wrzesień 2018 r.; (3) październik 2018 r. – grudzień 2021 r. W 2023 r. obowiązywały prognozy ubóstwa ustawowego, które zostały ustalone z dniem 1 stycznia 2022 r.¹⁴.

Wykres 3. Granice (prognozy) ubóstwa^a dla gospodarstw 4-osobowych (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14) w latach 2010–2023

^a Średnio w miesiącu w IV kwartale.

Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w 2023 r.

W 2023 roku co piętnasta osoba w gospodarstwach domowych w Polsce żyła poniżej progu ubóstwa skrajnego. Analizy dla poszczególnych grup ludności pokazują na ich zróżnicowanie pod względem zasięgów ubóstwa skrajnego.

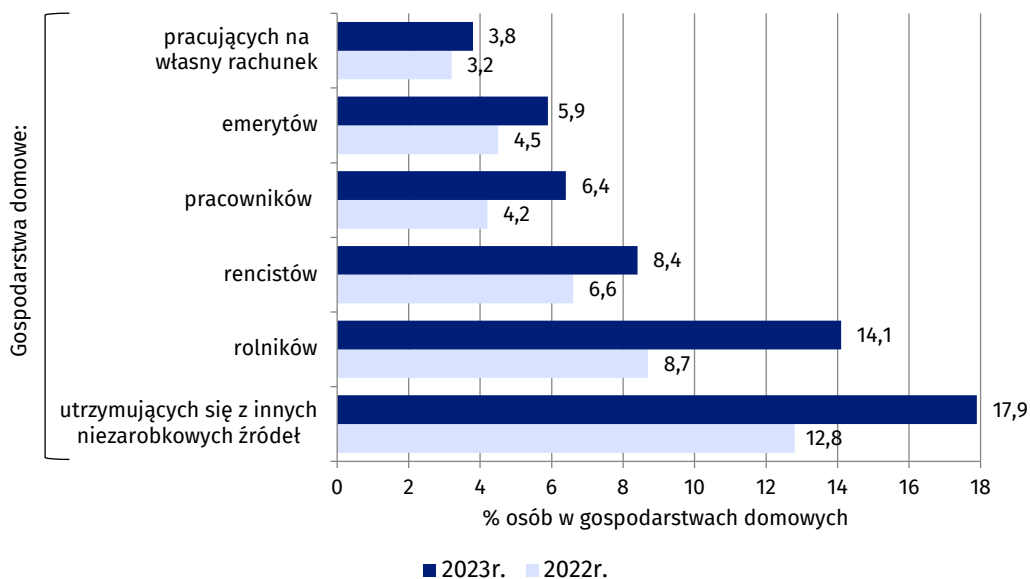
Od lat możemy wskazać na te same grupy, które najczęściej bądź najrzadziej doświadczają ubóstwa skrajnego. W 2023 roku mapa ubóstwa skrajnego nadal pozostawała bez istotnych zmian. Jednak w poszczególnych latach zmieniały się wartości odsetek ubóstwa skrajnego wśród tych grup.

Niezmienne, przeważające źródło utrzymania mocno różnicowało zasięgi ubóstwa w gospodarstwach domowych (Wykres 4). Do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym w 2023 roku należały osoby z gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z innych, niż emerytura i renta, niezarobkowych źródeł utrzymania (17,9%), jak i gospodarstw domowych rolników (14,1%). Grupą najmniej zagrożoną ubóstwem skrajnym, były osoby z gospodarstw domowych, których główne źródło dochodu stanowiła praca na własny rachunek (3,8%). Niższe od przeciętnej w kraju stopy ubóstwa skrajnego zaobserwowano także wśród gospodarstw emerytów (5,9%). Zbliżony do przeciętnej w kraju był zasięg ubóstwa skrajnego wśród osób z gospodarstw utrzymujących się głównie z pracy najemnej (6,4%).

Niezmienne do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należały osoby w gospodarstwach utrzymujących się ze świadczeń społecznych (poza emeryturami i rentami) oraz z rolnictwa, a także gospodarstwa, w których osoba odniesienia legitymowała się co najwyżej wykształceniem gimnazjalnym. Wyraźnie częściej na ryzyko ubóstwa skrajnego narażeni byli też mieszkańcy wsi, zwłaszcza pozaaglomeracyjnych terenów wiejskich.

¹⁴ We wszystkich kwartałach 2023 r., podobnie jak rok wcześniej wartości granic tzw. ubóstwa ustawowego były takie same i wyniosły (średnio w miesiącu) dla osób samotnie gospodarujących (dla gospodarstw jednoosobowych **776 zł**, a dla osób w gospodarstwach wieloosobowych – **600 zł** na osobę).

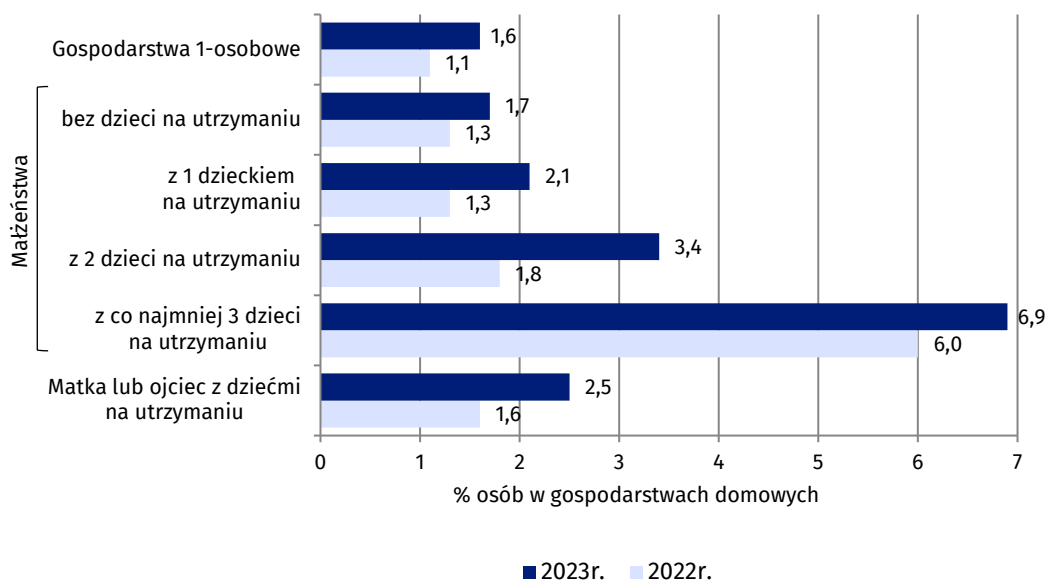
Wykres 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według grup społeczno-ekonomicznych (% osób w gospodarstwach domowych)

Zasięg ubóstwa skrajnego różnił się o 14,1 p. proc. pomiędzy osobami z gospodarstw domowych, gdzie głównym źródłem utrzymania była praca na własny rachunek (3,8%) a osobami z gospodarstw utrzymujących się głównie z innych źródeł niezarobkowych (17,9%).

Wraz z większą liczbą dzieci na utrzymaniu w gospodarstwie domowym rosły odsetki osób doświadczających ubóstwa skrajnego (wykres 5). Wśród gospodarstw małżeństw z co najmniej trójką dzieci na utrzymaniu odnotowany zasięg ubóstwa skrajnego w 2023 r. wyniósł 6,9%, podczas gdy w gospodarstwach małżeństw bez dzieci na utrzymaniu wyniósł 1,7%, podobnie jak w gospodarstwach 1-osobowych (1,6%).

Wykres 5. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według typu gospodarstwa domowego^a (% osób w gospodarstwach domowych)

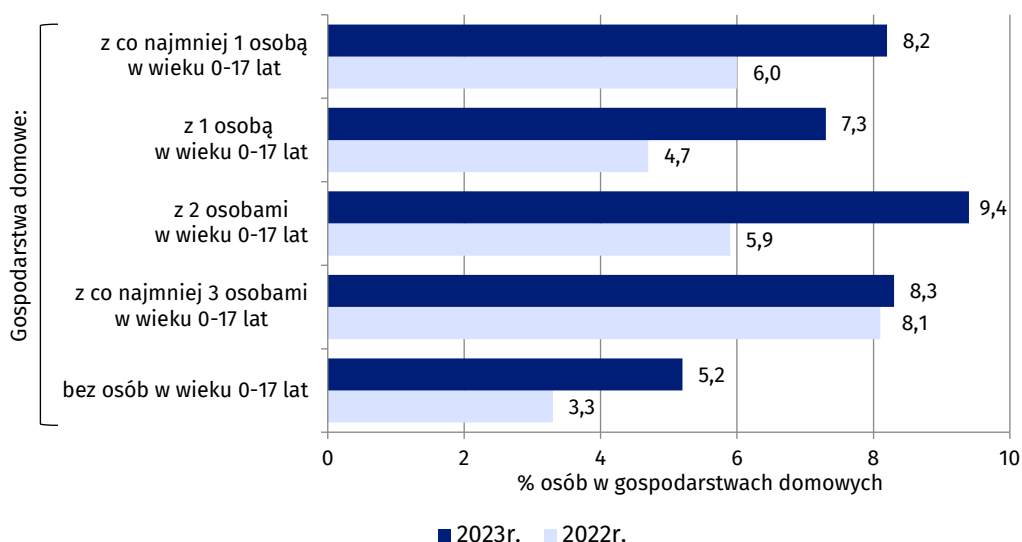
Niezmiennie, im większa liczba dzieci na utrzymaniu w gospodarstwie domowym, tym zagrożenie ubóstwem skrajnym było większe.

^a Dziecko na utrzymaniu to osoba w wieku 0-14 lat będąca w składzie gospodarstwa domowego lub osoba w wieku 15-25 lat, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim lub związku nieformalnym. W grupie małżeństw uwzględnione zostały także związki nieformalne.

Wychodząc z nieco innej typologii gospodarstw domowych ze względu na ich skład, a mianowicie ze względu na obecność osób w wieku 0-17 lat w gospodarstwie domowym, należy stwierdzić, że w zasięgu ubóstwa skrajnego wyraźnie zaznaczyła się różnica między gospodarstwami domowymi z osobami w wieku 0-17 lat a gospodarstwami bez takich osób (Wykres 6). W gospodarstwach przynajmniej z jedną osobą w tym wieku zasięg ubóstwa skrajnego wyniósł 8,2%. W gospodarstwach bez takich osób wartość analogicznego odsetka

była mniejsza o 3 p. proc. (5,2%). Co ciekawe, odmiennie niż w latach poprzednich, w roku 2023 odnotowano większy zasięg ubóstwa skrajnego wśród osób z gospodarstw z dwiema osobami w wieku 0-17 lat (9,4%) niż wśród osób z gospodarstw z przynajmniej 3 osobami w tym wieku (8,3%). We wcześniejszych latach wśród osób z tego ostatniego typu gospodarstw domowych odnotowywano większe zasięgi ubóstwa skrajnego niż wśród osób z gospodarstw posiadających w swoim składzie dwie osoby w wieku 0-17 lat.

Wykres 6. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. w gospodarstwach domowych z osobami w wieku 0–17 lat^a (% osób w gospodarstwach domowych)

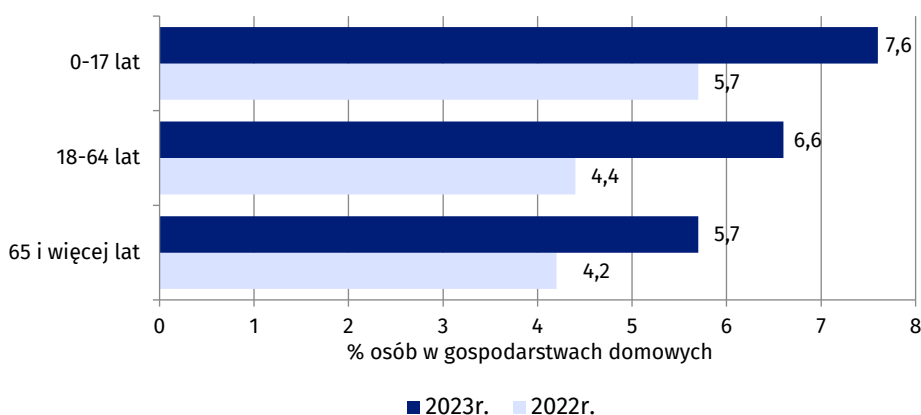

W 2023 roku, inaczej niż w poprzednich latach, odnotowano większy zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach z 2 osobami w wieku 0-17 lat niż w gospodarstwach z co najmniej 3 takimi osobami.

^a Dane odnoszą się do gospodarstw domowych z osobami (dziećmi) w wieku 0–17 lat niezależnie od tego, czy są utrzymywane przez rodziców (lub innych członków gospodarstwa), czy mają własne źródło utrzymania, takie jak np. renta rodzinna lub alimenty. W skład tych gospodarstw oprócz rodziców i dzieci w wieku 0–17 lat mogą wchodzić także inne osoby, takie jak np. starsze rodzeństwo, dziadkowie, czy bracia lub siostry jednego z rodziców.

Analizując dane ze względu na wiek jako cechę różnicującą (Wykres 7), należy stwierdzić, że w 2023 roku – podobnie jak w 2022 r. – najczęściej ubóstwa skrajnego doświadczały osoby najmłodsze, w przedziale wieku 0-17 lat (7,6%). Nieco rzadziej ubóstwa skrajnego doświadczały osoby w wieku 18-64 lata (6,6%). W 2023 r. najmniejszą wartość stopy ubóstwa skrajnego (5,7%) odnotowano wśród osób w wieku co najmniej 65 lat.

Wykres 7. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według wieku osób (% osób w gospodarstwach domowych)

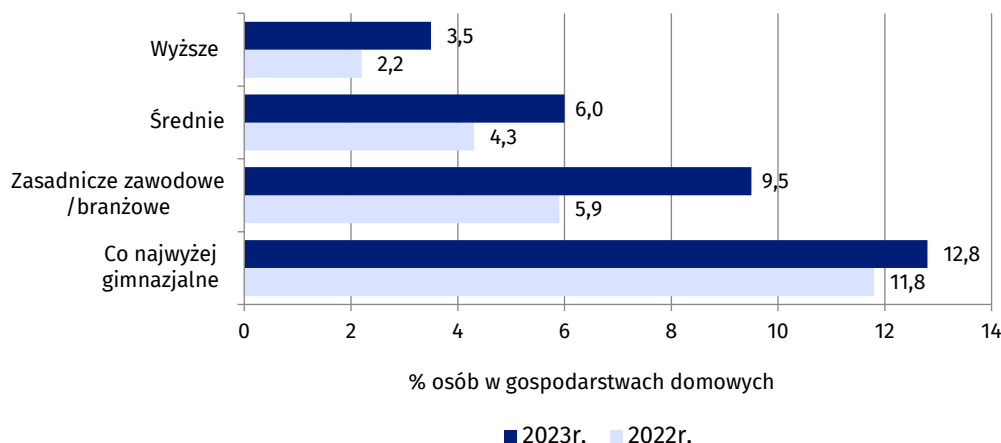

Osoby najmłodsze (w wieku 0-17 lat) były nadal w 2023 roku bardziej zagrożone ubóstwem skrajnym niż osoby z pozostałych analizowanych grup wieku.

Poziom wykształcenia osoby odniesienia w gospodarstwach domowych również silnie różnicował, jak w latach poprzednich, zasięgi ubóstwa skrajnego (Wykres 8). Wraz z wyższym poziomem wykształcenia malały zasięgi ubóstwa skrajnego. Osoby z gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa domowego legitymowała się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, doświadczały najczęściej ubóstwa skrajnego (12,8%). Wyraźnie wyższy od przeciętnego był także zasięg ubóstwa skrajnego wśród osób z gospodarstw domowych, gdzie

osoba odniesienia legitymowała się wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (9,5%). Niezmiennie, najmniejszy zasięg ubóstwa skrajnego odnotowano wśród gospodarstw domowych z osobą odniesienia legitymującą się wykształceniem wyższym (3,5%).

Wykres 8. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według poziomu wykształcenia głowy gospodarstwa domowego (% osób w gospodarstwach domowych)

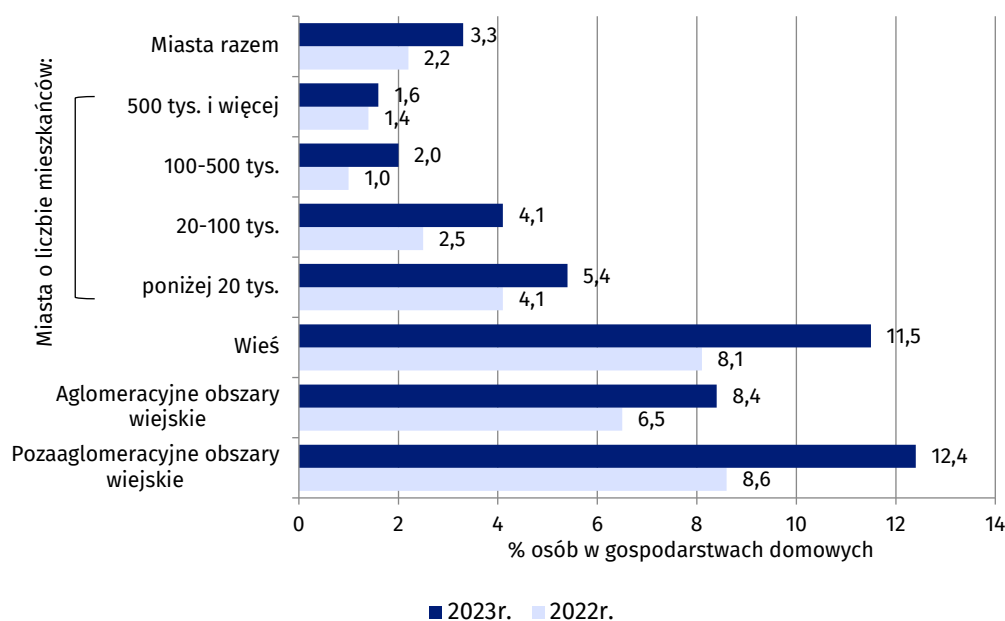
Wykształcenie wyraźnie różnicowało zasięgi ubóstwa skrajnego. Im wyższe wykształcenie osoby odniesienia w gospodarstwie domowym, tym mniejsze ryzyko ubóstwa.

Niepełnosprawność, podobnie jak w latach poprzednich, zwiększała ryzyko ubóstwa skrajnego. W 2023 r. stopa ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą posiadającą orzeczenie o niepełnosprawności wyniosła 9,0%, podczas gdy w gospodarstwach domowych bez takich osób – 6,1%.

W 2023 roku, podobnie jak w latach wcześniejszych, klasa miejscowości zamieszkania także determinowała częstość doświadczania ubóstwa skrajnego (Wykres 9). Mieszkańcy miast zdecydowanie rzadziej doświadczali ubóstwa skrajnego (3,3%) niż mieszkańcy wsi (11,5%). Najmniejszym odsetkiem osób ubogich charakteryzowały się największe miasta o liczbie mieszkańców co najmniej 500 tys. (1,6%) oraz miasta z liczbą mieszkańców między 100 a 500 tys. (2,0%).

Zasięgi ubóstwa skrajnego rosły wraz ze zmniejszającą się liczbą mieszkańców danych miejscowości.

Wykres 9. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według klasy miejscowości zamieszkania (% osób w gospodarstwach domowych)

Jak w poprzednich latach, w 2023 r. dużą różnicę w zasięgach ubóstwa skrajnego odnotowano między mieszkańcami miast (3,3%) a mieszkańcami wsi (11,5%), którzy o wiele częściej doświadczali ubóstwa skrajnego.

W mniejszych miastach stopa ubóstwa skrajnego była już wyższa (odpowiednio: 4,1% w miastach o wielkości 20-100 tys. mieszkańców oraz 5,4% – w najmniejszych miastach, poniżej 20 tys. mieszkańców). Wśród mieszkańców wsi, częściej ubóstwa doświadczano na

pozaaglomeracyjnych obszarach wiejskich (12,4%) niż aglomeracyjnych obszarach wiejskich (8,4%).

Rok 2023, choć z różnym natężeniem, przyniósł wzrost rok do roku zasięgów ubóstwa skrajnego we wszystkich analizowanych grupach¹⁵.

Największy wzrost odnotowano wśród osób z gospodarstw domowych rolników (o 5,4 p. proc.) oraz wśród osób utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł (o 5,1 p. proc.).

Relatywnie wysokie wzrosty (ponadprzeciętnie) zasięgu ubóstwa skrajnego odnotowano też wśród osób z gospodarstw domowych, w których osoba odniesienia legitymowała się wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (o 3,6 p. proc.), z gospodarstw z dwiema osobami w wieku 0-17 lat (o 3,5 p. proc.) oraz z jedną osobą w wieku 0-17 lat w gospodarstwie domowym (o 2,6 p. proc.), a także wśród mieszkańców wsi (o 3,4 p. proc.), w tym mieszkańców pozaaglomeracyjnych obszarów wiejskich (o 3,8 p. proc.).

W przypadku pozostałych analizowanych grup ludności odnotowano wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego o ok. 1-2 p. proc. Wyjątek stanowią osoby z gospodarstw domowych z miast liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców oraz w gospodarstwach domowych z co najmniej 3 osobami w wieku 0-17 lat, dla których odnotowano minimalny wzrost stopy ubóstwa o 0,2 p. proc.

Sfera niedostatku¹⁶

Inną ważną miarą, stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny w pomiarach kondycji gospodarstw domowych jest sfera niedostatku (określana też jako sfera niskiej konsumpcji). W odróżnieniu od ubóstwa skrajnego, niedostatek bazuje na odmiennych standardach poziomu zaspokojenia potrzeb. Granica sfery niedostatku oparta jest na minimum socjalnym obliczanym przez IPiSS¹⁷. W koszyku minimum socjalnego uwzględnia się dobra i usługi służące nie tylko zaspokojeniu potrzeb egzystencjalnych (jak w przypadku minimum egzystencji), ale także towary i usługi niezbędne do wykonywania pracy, kształcenia, utrzymywania więzi rodzinnych i kontaktów towarzyskich oraz skromnego uczestnictwa w kulturze i rekreacji. Zakłada się, że wydatki konsumpcyjne na poziomie nie mniejszym niż minimum socjalne pozwalają na prowadzenie „minimalnie godnego życia” i na realizację integracyjnych potrzeb człowieka¹⁸.

W 2023 roku, przy przyjętych granicach sfery niedostatku, jego zasięg wyniósł 46%, czyli o ok. 5 p. proc. więcej niż w 2022 r. Była to najwyższa odnotowana wartość zasięgu sfery niedostatku w okresie 2010-2023, mimo poprawy przeciętnej sytuacji dochodowej gospodarstw domowych.

W latach 2010-2023 zasięgi sfery niedostatku wahały się między ok. 39% a 46%. Między 2010 a 2013 rokiem, obserwowano wzrost zasięgu sfery niedostatku z ok. 41% do ok. 45%, z kolei od 2014 do 2017 r. – spadki (do ok. 39%). W kolejnych latach (2018-2022) stopa sfery niedostatku podlegała wahaniom między ok. 39% a ok. 43%, przy czym w roku 2022 wyniosła ok. 41%. W 2023 r. zasięg sfery niedostatku osiągnął 46%.

Można powiedzieć, że kierunek zmian stóp sfery niedostatku w latach 2010-2023, był podobny jak w przypadku ubóstwa skrajnego (Wykres 10).

W 2023 r. zasięg sfery niedostatku wyniósł 46% i był większy niż w roku poprzednim o ok. 5 p. proc. Do najbardziej zagrożonych niedostatkiem należały te same grupy ludności, jak w przypadku ubóstwa skrajnego.

¹⁵ Należy ostrożnie wyciągać wnioski analizując dynamikę zasięgów ubóstwa i niedostatku z uwagi na błędy standardowe pomiarów – patrz Aneks tabelaryczny do niniejszego opracowania.

¹⁶ Szczegółowe dane i wyjaśnienia metodologiczne dotyczące sfery niedostatku zawarte są w Aneksie do niniejszej informacji sygnalnej. Analizując zróżnicowanie zasięgów sfery niedostatku, podobnie jak w przypadku danych dotyczących ubóstwa, należy brać pod uwagę błędy standardowe obliczeń. Wartości błędów standardowych zawierają tablice umieszczone w Aneksie do niniejszej informacji sygnalnej.

¹⁷ Podobnie jak w przypadku granic ubóstwa skrajnego, z powodu inflacji, wartości granic niedostatku zmieniały się istotnie w poszczególnych kwartałach 2023 roku. Dla 1-osobowych gospodarstw pracowników oraz pracujących na własny rachunek wynosiły one (średnio w miesiącu) w poszczególnych kwartałach: 1682 zł w I kw., 1741 zł w II kw., 1728 zł w III kw., 1745 zł w IV kw. Z kolei dla 1-osobowych gospodarstw rolników, emerytów, rencistów i utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł wynosiły one (średnio w miesiącu) w poszczególnych kwartałach: 1650 zł w I kw., 1707 zł w II kw., 1696 zł w III kw., 1711 zł w IV kw. Podane wartości granic są zaokrąglone do pełnych złotych.

¹⁸ Informacje dotyczące minimum socjalnego dostępne są na stronie Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych: [O minimum socjalnym i minimum egzystencji - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych \(ipiss.com.pl\)](https://www.ipiss.com.pl) oraz [Wysokość minimum socjalnego - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych \(ipiss.com.pl\)](https://www.ipiss.com.pl)

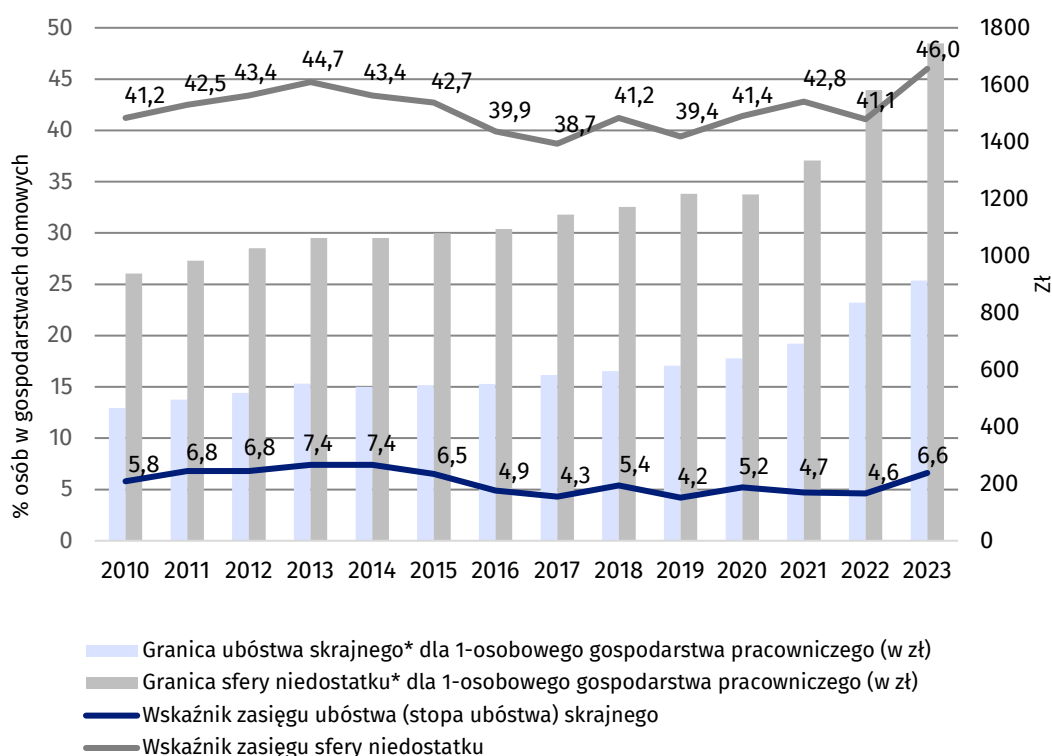

Na ogół te same czynniki, które sprzyjają zwiększeniu ryzyka ubóstwa, w tym ubóstwa skrajnego, powodują również zwiększenie prawdopodobieństwa trafienia do sfery niedostatku.

W 2023 r. najwyższe odsetki osób żyjących w sferze niedostatku odnotowano wśród gospodarstw domowych rolników (66,5%), utrzymujących się z niezarobkowych źródeł innych niż emerytura i renty (65,2%), gospodarstw domowych, w których osoba odniesienia miała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne (ok. 65,1%) oraz gospodarstwach z co najmniej 3 osób w wieku 0-17 lat (58,6%).

Stosunkowo duży zasięg sfery niedostatku odnotowano także wśród osób w gospodarstwach domowych z co najmniej 1 osobą z niepełnosprawnością (53,1%), co wyraźniej widać w zestawieniu z gospodarstwami bez takich osób (44,5%).

Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego oraz sfery niedostatku w Polsce w latach 2010–2023

*Średnio w miesiącu w IV kwartale.

Zdecydowanie wyższy zasięg sfery niedostatku wystąpił na wsi (57,2%) niż w miastach (38,3%). W zależności od wielkości miasta wyniósł on od 26,8% w największych miastach (co najmniej 500 tys. mieszkańców) do 50,1% – w najmniejszych (poniżej 20 tys. mieszkańców). Wraz ze wzrostem wielkości miast odnotowywano stopniowe spadki zasięgów sfery niedostatku. Wśród mieszkańców wsi także odnotowano relatywnie dużą różnicę w zasięgach sfery niedostatku. Zasięg sfery niedostatku wśród mieszkańców aglomeracyjnych obszarów wiejskich był niższy (49,2 %) niż wśród mieszkańców pozaaglomeracyjnych obszarów wiejskich (59,7%).

W przypadku cytowania danych Głównego Urzędu Statystycznego prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło danych GUS”, a przypadku publikowania obliczeń dokonanych na podstawie danych opublikowanych przez GUS prosimy o zamieszczenie informacji: „Opracowanie własne na podstawie danych GUS”.

Opracowanie merytoryczne:
Departament Badań Społecznych

Dyrektor

Dr Piotr Łysoń

Tel: 22 449 40 27, 22 608 31 22

Rozpowszechnianie:

Wydział Współpracy z Mediami

Tel. komórkowy: +48 695 255 032

Tel. stacjonarne: +48 22 608 38 04, +48 22 449 41 45,
+48 22 608 30 09

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl

stat.gov.pl

@GUS_STAT

@GlownyUrzadStatystyczny

gus_stat

glownyurządstatystycznygus

glownyurządstatystyczny

Powiązane opracowania

[Informacja sygnałna „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r. \(na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych\)”](#)

[Informacja sygnałna „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r. \(na podstawie wyników badania budżetów domowych\)”](#)

[Informacja sygnałna „Różne oblicza ubóstwa w Polsce w 2015 r. i 2018 r. na podstawie Badania spójności społecznej”
Postrzeganie ubóstwa i nierówności dochodowych w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018](#)

[Informacja sygnałna „Sytuacja gospodarstw domowych w 2022 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych”](#)

[Informacja sygnałna „Sytuacja gospodarstw domowych w 2023 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych”](#)

[Publikacja „Dochody i warunki życia ludności Polski – raport z badania EU-SILC 2021”](#)

[Publikacja „Dochody i warunki życia ludności Polski – raport z badania EU-SILC 2022”](#)

[Publikacja „Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020”](#)

[Publikacja „Ubóstwo w Polsce w latach 2021 i 2022”](#)

[O minimum socjalnym i minimum egzystencji - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych \(ipiss.com.pl\)](#)

[Wysokość minimum egzystencji](#)

[Wysokość minimum socjalnego](#)

Temat dostępny w bazach danych

[Bank Danych Lokalnych](#)

[Dziedzinowe Bazy Wiedzy/Ubóstwo według grup społeczno-ekonomicznych](#)

[Dziedzinowe Bazy Wiedzy/Ubóstwo według podziału kraju na miasto i wieś](#)

Ważniejsze pojęcia dostępne w słowniku

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym](#)

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym](#)

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym](#)